

Марина П. МЛАДЕНОВИЋ МИТРОВИЋ*
Институт за књижевност и уметност
Београд

Оригинални научни рад
Примљен: 1. 10. 2024.
Прихваћен: 27. 2. 2025.

СРПСКА НАРОДНА КЊИЖЕВНОСТ У ПРЕВОДИМА ЕЛОДИ ЛОТОН МИЈАТОВИЋ

Елоди Лотон Мијатовић превела је на енглески језик српске народне приповетке (*Serbian folk-lore: popular tales*, 1874), народне песме (*Kosovo: An Attempt to Bring Serbian National Songs: About the Fall of the Serbian Empire at the Battle of Kossovo, Into One Poem*, 1885) и приче о Насредину хоџи у часопису *Good Words* ("Nasr-ed-din Chodja"). Рад се ослања на досадашња истраживања, у којима је фокус био на културолошком аспекту ових издања и преводилачким решењима. У овом истраживању преводи се пореде те се посматрају у контексту њених других радова, културноисторијских струјања и научних токова тог периода. Анализира се такође и сам одабир грађе. Посебна пажња посвећује се уводним текстовима Вилијама Дентона, уредника издања народних приповедака, као и саме Елоди Лотон.

Кључне речи: Елоди Лотон, Елодија Мијатовић, српске народне приповетке, српске народне песме, превођење, Вилијам Дентон, српско-енглеске културне везе, народна књижевност и политика.

Елоди/Елодија Мијатовић (1825–1908) рођена је у Енглеској као Елоди Лотон (Elodie Lawton), али је одрасла и школовала се у Америци, где је била активна у области људских права и књижевним круговима (више о делима у Аноним 1900: 100–101). Писала је књижевна дела и објављивала текстове у енглеској штампи, преводе са немачког и шпанског на енглески, као и са енглеског на српски. Била је супруга Чедомиља Мијатовића, српског дипломате, политичара, историчара и књижевника, уз којег је изучавала историју Србије, помагала му у писању историјских радова¹, те и сама написала књигу о историји модерне Србије – *The History of Modern Serbia* (1872) (Исто).

* marinamladenovic@hotmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-8417-2840>

** Рад је настао у оквиру делатности Одељења за фолклористику Института за књижевност и уметност у Београду који финансира Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије.

¹ Аутор текста сматра да је заслужна за његово „западњачко” образовање, наводећи да га је „створила” (Станојевић 1893: 462–463).

Написала је текст „балканске химне” (Кокановић Марковић 2022). И Мијатовић у својим мемоарима помиње да је писала песме (Мијатовић 1917: 297). Уз њега је заволела народне умотворине и познавала их је веома добро, као и српску историју и језик (Станојевић 1893: 474).

Научивши српски језик, упоредо је преводила страна дела на српски језик са циљем да пружи допринос образовању² српског народа и радила на подизању угледа српског народа у Енглеској и Европи, што Б. Станојевић доводи у вези са њеним радом у Америци у оквиру аболиционистичког покрета (1893: 474). У предговору књиге *The History of Modern Serbia* истиче посебно место српског народа, који је сматрала најутицајнијим међу хришћанским народима у европској Турској (Мијатовић 1972: v).

У раду ће бити сагледана три превода народне књижевности – народних приповедака, песама о Косовском боју и шaljивих прича о Насрадину хоџи. Осим личног интересовања за српску културу, политички контекст ових превода, пре свега песама о Косову, представља историјски тренутак када је британски културни утицај у Србији био на врхунцу (осамдесетих година 19. века), захваљујући прохришћанској кампањи вођеној тада у Великој Британији, за време Велике источне кризе (Марковић 2018: 59–60).

На српски језик прво је превела народне приповетке. Књига је објављена 1874. под насловом *Serbian Folk-lore. Popular Tales Selected and Translated by Madam Csedomille Mijatovics* у Лондону и имала је неколико издања. Збирка укључује 26 приповедака из збирки Вука Караџића и босанске редовничке омладине. Предговор је написао Вилијам Дентон³ (1815–1888), англикански свештеник и књижевник, најпознатији по књизи о хришћанима у Турској (*The Cristians in Turkey*, 1863), а објавио је и књигу *Servia and the Servians* (1862), коју је допунио Д. фон Келн, свештеник немачке евангелистичке општине у Београду и објавио под насловом *Serbien und die Serben* 1865. у Берлину. „Захваљујући овој двојници протестантских свештеника, Србија је као држава добила и један целовити опис, сликовито је приказан и њен унутрашњи живот, друштвени и економски односи, речју – добила сведочанство о њеној убрзаној европеизацији”, оцењује Медаковић (1983: 385). „Овим двама књигама Дентон је сасвим другачије приказао прилике на Балкану и у Османском царству у односу на званичну британску политику” (Зарковић 2013: 198).

Дентон каже и да је приповетке редиговао задржавајући „литерарност” њеног превода, те да је унео неколико објашњења⁴ и стилских исправки. Из Предговора такође сазнајемо да су приповетке преведене из збирки *Српске народне приповијетке* Вука Стефановића Караџића (СНП 1853) и *Босанске народне приповијетке* редовничке омладине босанске (БНП 1870)⁵ (Дентон 1874: 2). Поређење превода и збирки показало је да је преведено укупно 26

² У вези са тим је и њено залагање за еманципацију жена.

³ Марковић (2006: 316) га означава као члана првог српског лобија у Британији.

⁴ У фуснотама наводи варијанте код браће Грим и тек на неколико места даје објашњења.

⁵ За ову збирку Снежана Самарџија примећује да је оцењена позитивно када је изашла, али да се о њој није нарочито писало. Тек почетком 20. века долази до појачаног интересовања за њу (2006: 210–211).

приповедака, од чега 15⁶ из Вукових збирки, 10⁷ из збирке босанских приповедака и „Легенда о Св. Ђорђу” (Мијатовић 1874: 26), чији извор није познат, али сиже се поклапа са Вуковом варијантом песме „Свечи благо дијеле”.

Дентон приповетке види као фрагменте старијих времена које данас имају велику вредност, посебно у образовању, сматрајући да би без фолклора деца била „осуђена” на учење географије и природњачке историје (Дентон 1974: 1). Даје преглед збирки народних приповедака преведених на енглески језик, указујући у исто време на токове сакупљања фолклора у Британији. Захваљујући том корпусу имамо могућност да проучавамо, идентификујемо, поредимо и откривамо порекло народне приповетке у различитим фазама развоја, у зависности од друштвених (религије) или природних (климе) утицаја (Исто). Ослањајући се на тадашња сазнања историјско-географске и миграционе теорије, као и компаративна филолошка истраживања, Дентон истиче да се у приповеткама може препознати јединство човечанства пре него што се поделило на расе, а затим на нације. Као доказ да приповетке нису оригиналне творевине словенских, односно српских приповедача Дентон наводи присуство слонова, алигатора и крокодила, међутим, алигатор се јавља као превод речи „аждаја”, вероватно како би се успоставила разлика у односу на превод речи „змај” (Томовић 2020а: 524), док се „виљеви” из приповетке „Златорунни ован” превде као „слонови”. Дентон у предговору расправља о појму оригиналности, ограничењима митолошке школе, токовима преношења и акултурације народних приповедака. Другим речима, он о српском фолклору и српској култури говори веома мало, стављајући фокус на питања теорије настанка и преношења народних приповедака, односно на општа питања науке о фолклору, чији су одговори имплицитно били уско везани за компаративну филологију. Када наводи примере конкретних приповедака, пореди их са приповеткама других народа или мотивима из познатих дела светске књижевности, како би указао да приповетке немају национални карактер, већ интернационални, односно терминима тадашње науке – индоевропски⁸. Иако се на основу његовог претходног рада може закључити да је

⁶ С обзиром на то да у преводу није означено, овде дајемо изворе који су коришћени: Мијатовић 1874 1 = СНП 1853 1; Мијатовић 1874 2 = СНП 1853 2; Мијатовић 1874 3 = СНП 1853 3; Мијатовић 1874 4 = СНП 1853 4; Мијатовић 1874 5 = СНП 1853 32; Мијатовић 1874 6 = СНП 1853 12; Мијатовић 1874 7 = СНП 1853 14; Мијатовић 1874 8 = СНП 1853 16; Мијатовић 1874 9 = СНП 1853 19; Мијатовић 1874 10 = СНП 1853 25; Мијатовић 1874 11 = СНП 1870 14; Мијатовић 1874 12 = СНП 1853 44; Мијатовић 1874 13 = СНП 1853 34; Мијатовић 1874 14 = СНП 1870 7; Мијатовић 1874 16 = СНП 1870 1.

⁷ Мијатовић 1874 15 = БНП 1870 5; Мијатовић 1874 17 = БНП 1870 25; Мијатовић 1874 18 = БНП 1870 4; Мијатовић 1874 19 = БНП 1870 3; Мијатовић 1874 20 = БНП 1870 26; Мијатовић 1874 21 = БНП 1870 9; Мијатовић 1874 22 = БНП 1870 2; Мијатовић 1874 23 = БНП 1870 6; Мијатовић 1874 24 = БНП 1870 29; Мијатовић 1874 25 = БНП 1870 15.

⁸ „(...) након што је Вилијам Џоунс 1786. одржао своје познато предавање у Азијском друштву у Калкути, којим је претпоставио заједничко порекло санскрта, персијског, грчког, латинског, келтских и германских језика, мења се слика Индије, а кроз њу и представа Европе о сопственој прошлости. Сазнања о санскрту добијају одјек шири од чисто лингвистичког. Библијска хронологија повлачи се заједно са генеалогijом народа изведеном од синова Ноја. Уместо ње, филологија нуди нову повест: народи од Исланда до Бенгала припадају једној породици” (Радуловић 2023: 40).

био упознат са српском културом и историјом, Дентон приповетке енглеском читаоцу не представља у националном кључу, већ културолошке особености ставља у други план.

Највећи део преведених приповедака чине бајке и тек неколико новела и шаљивих приповедака, као и једна легенда. На основу превода приповетке „Баш Челик” Ненад Томовић закључује следеће:

Стил превода одговара тада уобичајеном књижевном стилу, али без много нормативних стега карактеристичних за другу половину 19. века на енглеском говорном подручју. С друге стране, Мијатовићева није могла да користи стил којиме би говорио британски земљорадник тога доба, већ је користила књижевни језик своје епохе каквим су писане бајке, премда се може рећи да је вокабулар нешто једноставнији (2020б: 270).

Такође је примећено да се у превођењу титула користе културолошки еквиваленти, да се уместо неприкладних речи користе неутрални изрази, да се „летурђија” преводи као „служба”, како се не би указивало на разлику међу црквама (Томовић 2020а: 523, 525) или да се „утва златкорила” преводи као „птица” (Томовић 2020б: 273). „Са ове временске дистанце немогуће је одредити да ли је Мијатовићева одлучила да се послужи генерализацијом јер није могла да нађе енглески еквивалент или је само хтела да читаоцу олакша разумевање радње” (Исто). Када се ови закључци, донети на основу анализе пет приповедака, примене на остатак корпуса, уочавају се бројни слични примери, те се тако може приметити да је у приповеци „Немушти језик” изостављен скатолошки мотив плувања у уста, као и крај, у којем јунак туче жену, у приповеци „Златна јабука и девет пауница” нема љубљења и грљења, из приповетке БНП 1870 29 изостављен је мотив мокрења на хајдуке који седе под дрветом, потпуно је изостављен почетак „Међедовића” где се помиње да је медвед одвео жену у пећину, те да је она касније побегла, већ се наводи да су се жена и медвед венчали, док је у БНП 1870 25 изостављено да се принцеза скида да покаже младићу своје белеге. Конкретизације нема ни у другим приказима везаним за телесно, те се уместо да је јунаку цурила крв из носа каже да се посекао (СНП 1853 19), а глагол „заклати” замењен је са „убити”. Поред тога што се цар обично преводи као краљ, изостављене су и титуле турских владара (нпр. бег се преводи као племић у БНП 1870 15; не помињу се султаније у БНП 1870 5; у БНП 1870 2 – „Три султаније и султан” преведено је као „The Golden Haired Twins”), не помињу се топоними нпр. у БНП 1870 5, БНП 1870 15 (Цариград, Стамбол) ни турска имена (у БНП 1870 5 изостављено је име сестре – Ајка, док се, са друге стране, у Вуковој варијанти „Пепељуге” преводи име девојке Маре). Од могућих разлога које препознаје Томовић 2020б, вероватније је да је циљ био да се текст приближи читаоцу са енглеског говорног подручја него непознавање језика, с тим што треба узети у обзир и „Предговор”, који српске народне приповетке поставља у универзални контекст приповедања. Стога је могуће да је овакав избор имао везе пре свега са тенденцијом да се укаже на то да оне немају искључиво национални већ пре свега интернационални/европски карактер, те да се српски народ представи свету као део индоевропске заједнице. Не-

утрализација, генерализација или изостављање културних елемената приликом превођења посебно су видљиви у превођењу приповедака босанске редовничке омладине, која има јака оријентална обележја (Бошковић Стули 1997: 109). Ове карактеристике преводилачког поступка довеле су до тога да се изгубила експресивност и богатство језика.

Песме косовског тематског круга Елодија Мијатовић објавила је 1881. године код истог лондонског издавача под насловом *Kosovo: an Attempt to Bring Serbian National Songs, about the Fall of the Serbian Empire at the Battle of Kossovo, Into on Poem*. О скоро свим аспектима овог превода писала је веома детаљно и поткрепљено С. Кабиљо-Шутић, укључујући и минуциозну анализу саме лазарице, која није продукт чисто преводилачког, већ и стваралачког напора (1989). Књига је посвећена принцези Наталији и представља покушај да се 14 песама косовског тематског круга споје у еп. Увод, који је овог пута написала сама Елоди Мијатовић, састоји се из два дела – о Косовској бици и о српском фолклору. Историјски део, за који наводи српске, турске и енглеске изворе, у потпуности се поклапа са наративом о Косову концептуализованим у преведеним песмама. С. Кабиљо-Шутић на основу исцрпне анализе оцењује да њена реконструкција боја на Косову „predstavlja jedan eklektički, nekritički sklop sadržaja iz istorije i legende, kao što uostalom takav sklop predstavljaju i istorijski izvori na osnovu kojih ona gradi svoju kosovsku priču” (1989: 154), док у историјском делу „spontano prelazi iz istorijskog u legendarno kazivanje, pri čemu se racionalno i emocionalno tumačenje događaja naizmenično smenjuju” (Исто: 155). За разлику од приповедака, историјске чињенице и лична имена су бројна, а прецизно су преведена и имена турских и српских владара (цар, султан), јер је циљ био да се енглеској јавности представи национални еп. Песме нису преведене у целини, већ су узети делови на основу којих је састављен спев о Косову.

После тих чланака долазе дванаест песама о Косову, које је госпођа Мијатовићка превела десетерцем, и то тако вешто, да су осим метрума сачувале лепоту и верност садржине и идеје оригинала. Из тих је песама покушала да створи целину, и то са свим самостално и рекао бих најбоље од свију досадањих покушаја. – Сада пак спрема за штампу збирку народних песама о Краљевићу Марку. Није, држим, нужно, да Вам напомињем, да је та књига песама народних задивила и енглески свет, као што је задивила и цео други свет (Станојевић 1893: 475).

Говорећи о „националним песмама” Срба, како их назива, Елодија Мијатовић почиње од старијих помена и записа, те посебан значај препознаје у импулсу који је Макферсонов *Осијан* дао европском интересовању за прикупљање фолклора и Фортисовом запису „Хасанагинице”. Помиње почетке проучавања хомерског питања, Вуков рад на прикупљању песама, питања импровизације, контекста и начина извођења, формуле, које назива стереотипним формама; сведочи о умећу епских певача, наводећи један пример из Народне скупштине којем је присуствовала.⁹ Похваливши рад Д’Авила

⁹ Ипак прави низ материјалних грешака које набраја и објашњава С. Кабиљо-Шутић (1989: 158–161).

и Стојана Новаковића на покушајима да песме о Косовском боју споје у логичну целину, она примећује као недостатак њиховог рада то што нису укључили Вукову варијанту песме о Бановић Страхињи и бугарштице. Како сама каже, њен покушај реконструкције спева о Косову ослања се у највећој мери на редакцију Армина Павића (1877), од које се разликује по аранжману (редоследу) песама и одбацивању ставова о хрватском пореклу, јасно истичући да су српске. Подробном компаративном анализом С. Кабиљо-Шутић (1898: 214) је утврдила да се поред овог узора у већој мери ослања на „*neimenovani uzor*” – Стојана Новаковића (1871), како у уводној студији тако и у самој реконструкцији епа, дајући предност Вуковим варијантама. У преводу се, како сама напомиње, трудила да се што ближе држи оригинала и да дословно преведе стихове, као и да пренесе десетерац¹⁰ тамо где је било могуће. Користећи записе народних песама о Косову са српског (Вук), хрватског (бугарштице) и босанског (Петрановић) терена, Елоди остварује „*određenu idejno-političku nameru*” да створи „*uslovno rečeno, južnoslovenski kosovski ep*” (Исто: 239).

У предговору превода народних приповедака више се инсистира на бајкама својственим индоевропском наслеђу, те се износе чињенице везане за њихово проучавање, док предговор песмама даје предност представљању наше националне историје и епске легенде енглеском читаоцу.¹¹ У складу са тим, песме се у предговору називају „националним”, док се у предговору приповеткама наглашава да изворно нису словенске, односно српске. Историјски тренутак у којем настају ови преводи обележен је источном кризом, коју је пратила туркофилска политика у Енглеској, те долази као „*produženi 'idejno-politički' odjek antiturske kampanje, i još više kao specifičan 'literarni' doprinos konačnom pozitivnom razrešenju istočnog, ili tačnije rečeno, srpskog pitanja*” (Исто: 237). У том смислу занимљив је превод приповедака о Насредину хоци који је објавила у листу *Good Words* 1893. године (Мијатовић 1893: 532–534), где доноси седам шаловитих прича о хоци, не наводећи изворе. Њен увод у превод прича о Насредину усмерен је на препознавање позитивних утицаја турске владавине у Србији, док мало говори о самим наративима и лику Насредина. Она констатује да Турци након 500 година владавине коначно „*нестају*” са Балкана, након много штете коју су нанели, али се истовремено пита да ли су оставили за собом и нешто добро. Као најзначајније тековине турске владавине на Балкану препознаје верску толеранцију, култивисање воћа и цвећа, прављење извора поред пута и причање о Насредину хоци. Управо толеранцију према Турцима препознаје као темељ на којем су изграђене засебне националне државе на Балкану. Оваква визија света у којој доминира природа, изобиље у виду воћа и воде, који симболизују живот, раст и обнову, у којој различите религије живе заједно у хармонији и причају заједничке приче звучи претерано идеалистички чак и у оквирима роматичарског имагинаријума хармоније у природи и друштву. Османлијско културно наслеђе, које је скоро скрајнуто у преводу бајки, овде

¹⁰ Захваљујем колегиници др Данијели Лекић на провери метричких карактеристика.

¹¹ Иако покрива и важна питања из историје и теорије фолклора – С. Кабиљо-Шутић препознаје посебан значај у релацији са тада актуелним хомерским питањем (1899: 225–226).

се наглашава као важан сегмент српске културе и њеног развоја и као темељ освешћивања толеранције међу Србима. Што се тиче констатација о самом јунаку, сматра да ни Срби ни Бугари нису нарочито духовити, те да су зато лако усвојили „Настрадаина” као свог јунака, с обзиром на то да немају националну „луду”. Указује на популарност, те ширење ових прича путем алманаха, који их објављују јер на тај начин увећавају продају, што показује висок степен упознатости са токовима преношења фолклора у то време. Имајући у виду да се у њеном раду препознаје преплитање, допуњавање са активностима њеног супруга (Кабиљо-Шутић 1989: 43), који је утицао не само на њено интересовање, знање већ и избор тема (исто важи и реципрочно), те да је све што су радили резултат свесне и опредељене улоге (Исто: 11), као и да се у раду њеног супруга може препознати системско и планско деловање (Протић 1983), може се претпоставити да је на њене преводе народне књижевности утицала сврха и историјски тренутак у којем су настали. Овако интониран увод, који се јавља у последњој деценији 19. века, након завршетка источне кризе, можда је у вези са долазећим идејама о уједињењу јужнословенских народа, као аргумент у прилог могућности коегзистенције¹² (Иако није реч о истим концептима, писала је и о панславизму, који види као одговор словенских народа на покушаје гушења националног идентитета и слободе (Мијатовић 1873: 28)).

Осим приповедака и песама, Елоди Лотон Мијатовић припремала је и преводе српских обичаја (у преводу приповедака пише да су у припреми код истог издавача), док њен биограф Б. Станојевић пише да је припремала и превод песама о Краљевићу Марку. Преводи српских предања и обичаја, заједно са приповеткама нашли су се у издању Војислава Петровића, објављеном 1914. године, за које је предговор написао супруг тада покојне Елоди Мијатовић. Занимљиво је да иако преводи народних приповедака (бајки) нису потпуно исти, Петровић прави веома сличан избор, такође укључујући као репрезентативну збирку босанске редовничке омладине, за коју је већ поминуто да није имала нарочиту рецепцију, што значи да се можда ослањао на преводе Елодије Мијатовић.

Превод приповедака о Насрадину остао је не нарочито запажен и о њему до сада није писано. Превод песама данас не спада међу најзначајније,¹³ док превод народних приповедака има посебан значај као пионирски рад и остаје међу репрезентативним и поред ублажавања специфичности српског културног наслеђа. О томе да је овај превод и даље релевантан сведочи и најновије издање српских народних приповедака на енглеском језику, за које је увод написала М. Бејсингер (Џексон 2024). Гледајући укупан напор уложен у репрезентацију српске народне књижевности, њени преводи допринели су интернационализацији и популаризацији српског књижевног фолклора и културе на енглеском говорном подручју, те представљају значајан допринос

¹² Ова претпоставка би била у супротности са примећеном тенденцијом да се ублаже трагови турског културног наслеђа, али неутрализација је примећена и код српских културних елемената.

¹³ О преводима Вукових песама на енглески, где се, између осталог, помиње и наведени превод, в. Сувајдих 2022.

разумевању и препознавању српског културног наслеђа у ширем европском контексту.¹⁴ Превођење српских народних приповедака и песама омогућило је упознавање енглеске публике са богатством српске фолклорне традиције, као и истицање њене вредности и значаја на националном и интернационалном нивоу. Истовремено, њени преводи у Дентоновој редакцији одражавају утицаје тадашњих теоријских приступа фолклору, при чему се може приметити намера да српску културу представи као део индоевропског наслеђа, истичући њене везе са другим културама. У преводу народних приповедака инсистира се на њиховом наднационалном карактеру, због чега се вероватно смањује удео културних елемената (чему доприноси и превођење књижевним језиком бајки, према тадашњим конвенцијама), док се са друге стране у преводу песама управо потенцира њихов национални карактер. То је свакако у вези са етносимболичким потенцијалом који је у епици више изражен у односу на приповетке, али се кроз репрезентацију српског фолклора на енглеском и европском говорном подручју препознаје и допринос грађењу (позитивне) слике о једној етничкој заједници. Кроз научни приступ у предговору приповеткама преводи Елоди Мијатовић сведоче и о праћењу токова тадашњих научних токова. Суптилни дипломатски допринос кроз подршку српској култури, која се, између осталог, посматра као фолклор, осветљава и однос политике и фолклора. Значај ових превода не може се занемарити, како у погледу културне размене, тако и у контексту разумевања интелектуалне историје.

ИЗВОРИ

БНП 1870: *Bosanske narodne pripovijedke*, Svezak 1, Skupio i na svjetlo izdao zbor redovničke omladine bosanke u Djakovu, u vojn. Sisku, brzotiskom Ivana Vončine.

Мијатовић 1874: E. L. Mijatovich, *Serbian Folk-Lore*, London: W. Isbister & Co.

Мијатовић 1881: E. L. Mijatovich, *Kosovo: an attempt to bring Serbian national songs, about the fall of the Serbian empire at the battle of Kosovo, into one poem, translated and arranged by Elodie Lawton Mijatovich*, London: Wm. Isbister.

Мијатовић 1893: E. L. Mijatovich, Nasr-ed-din Chodja. *Good Words*. Ed. By D. Macleod D.D. London: Isbister & Co, 532–534.

Новаковић 1871: С. Новаковић, *Косово: српске народне пјесме о боју на Косову: покушај да се саставе у цјелину као снјев*, У Биограду: Државна штампарија.

Павић 1877: А. Павић, *Narodne pjesme o boju na Kosovu godine 1389*, Zagreb: troškom Jugoslovenske akademije znanosti i umjetnosti.

¹⁴ „Премда је и Чедомиљ Мијатовић подоста заборављен, неправда учињена, скоро потпуним забором, према Елодији Лотн Мијатовић још је већа, јер је у питању жена која је велики део живота посветила повећању угледа Србије и која се својски трудила, и у томе донекле успела, да темељно изучи српску културу и представи је енглеској публици”, наводи С. Марковић 2006: 70, издвајајући рад С. Кабиљо-Шутић.

- Петровић 1914:** V. M. Petrović, *Hero Tales and Legends of the Serbians*, London: George G. Harrap & Company.
- СНП 1853:** В. С. Караџић, Српске народне приповјетке (1853), *Српске народне приповјетке, Сабрана дела Вука Караџића*, пр. М. Пантић, Београд: Просвета, 47–180.
- СНП 1870:** В. С. Караџић, Српске народне приповјетке. Друго умножено издање. У Бечу 1870, *Српске народне приповјетке, Сабрана дела Вука Караџића*, пр. М. Пантић, Београд: Просвета, 185–251.
- Џексон 2024:** *Serbian Folktales*, General editor: J. Jackson, Introduction by Dr. M. H. Beissinger, Flame Tree Publishing.

ЛИТЕРАТУРА

- Аноним 1900:** Аноним, *Женски свет* 15/7: 100–101
- Бошковић Стули 1997:** М. Bošković-Stulli, *Usmene pripovijetke i predaje*, Zagreb: Matica hrvatska.
- Дентон 1874:** W. Denton, Introduction, E. L. Mijatovich, *Serbian Folk-Lore*, London: W. Isbister & Co, 1–22.
- Зарковић 2013:** В. Зарковић, Борба Вилијама Дентона за побољшање положаја хришћана на Балкану и у Османском царству почетком друге половине XIX века, *Баштина: гласник*, св. 34, 189–211.
- Кабилџо-Шутић 1989:** С. Кабилџо-Шутић, *Посредници двеју култура. Студије о српско-енглеским књижевним и културним везама*, Београд: Институт за књижевност и уметност.
- Кокановић Марковић 2022:** Kokanović Marković, M, Union is Strength – „A Balkan Hymn” by Kalman Roth-Ronay at the Hague Peace Conference (1899) in the Context of Anglo-Serbian Cultural and Political Relations, *New Sound: international magazine for music*, No. 60, 199–220.
- Марковић 2006.** С. Марковић, *Гроф Чedomилј Мијатовић, викторијанац међу Србима*, Београд: Правни факултет Универзитета у Београду.
- Марковић 2018:** S. Markovich, British-Serbian Cultural and Political Relations 1784–1918, *British-Serbian relations: from the 18th to the 21st centuries* (ed. by S. Markovich), Belgrade: FPN, Zepter World Book.
- Мијатовић 1972:** E. L. Mijatovich, *The History of Modern Serbia*, London: W. Tweedie.
- Мијатовић 1885:** E. L. Mijatovich, *Panslavism: its rise and decline*, London: Arliss Andrews.
- Мијатовић 1917:** С. Мijatovich, *The Memoirs of a Balkan Diplomatist*, London [etc.]: Cassell and Company.
- Медаковић 1983:** Д. Медаковић, Вилијам Дентон – један заборављени сведок о Србији у XIX веку, *Balkanica*, бр. 13–14, 384–392.
- Протић 1983:** Р. Protić, Sistem Čedomilja Mijatovića, *Savremenik* 11, 473–478.
- Радуловић 2023:** Н. Радуловић, *Где ружа и лотос цвета: слика Индије у српској књижевности и култури 19. и 20. века*, Београд: Fedon.

- Самарција 2006:** С. Самарција, *Од казивања до збирке народних прича : прилог проучавању историје народне књижевности*, Бања Лука: Књижевна задруга, 2006.
- Станојевић 1893:** Б. Станојевић, Елодија Л. Мијатовићка, *Стражилово*, год. 6, бр. 29 и 30, 460–463; 473–478.
- Сувајџић 2022:** В. Suvajdžić, The Reception of Vuk St. Karadžić's Work in the English Language Area, *Књижевне и културне интерференције између књижевности на српском и на енглеском језику = Literary and Cultural Interconnections Between Serbian and Anglophone Literature*, Међународна конференција Катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима и Катедре за англистику Филолошког факултета Универзитета у Београду, Vol. 1, Article 5, 71–81.
- Томовић 2020а:** Н. Tomović, Cultural Elements in Elodie Lawton Mijatović's Translation of Serbian Folk Tales, *BELLS90 Proceedings*, Vol 1, Čubrović (ur.), Beograd: Filološki fakultet, 519–528.
- Томовић 2020б:** Н. Томовић, Баш Челик у преводу Елоди Лотон Мијатовић, *Belgrade English Language & Literature Studies* 12, 269–277.

Marina P. Mladenović Mitrović

SERBIAN FOLKLORE IN ELODIE LAWTON MIJATOVIĆ'S TRANSLATIONS

Summary

Elodie Lawton Mijatovic translated into English Serbian folk tales (*Serbian folk-lore: popular tales*, 1874), folk songs (*Kosovo: An Attempt to Bring Serbian National Songs: About the Fall of the Serbian Empire at the Battle of Kosovo, Into One Poem*, 1885) and tales about Nasreddin Hodja in the *Good Words* magazine ("Nasr-ed-din Chodja"). The paper relies on previous research, which focused on the cultural aspect of these editions and translation solutions. In this research, the translations are compared and viewed in the context of her other works, as well as the cultural-historical currents and scientific trends of that period. The selection of materials itself is also analysed. Special attention is given to the introductory texts of William Denton, and Elodie Lawton herself.

Keywords: Elodie Lawton, Elodie Mijatovic, Serbian folk tales, Serbian folk songs, translation, William Denton, Serbian-English cultural connections, folklore and politics.